שלא ברצון חכמים. דאיכא למיגזר דילמא כי מעסקי ביה אתי למיכל מיניה: **ר' יהודה אומר כו' מפני שלא הפרישם לו**. קשיא כדרך כל הסמה אלא בידים קוטפין המלילות מן הקרקע דהא אסור לקצור לפני העומר דכתיב (ויקרא כג) עומר ראשית קצירכם אל הכהן שהוא הבאה לקצירה זכור הוא את איסור החדש על ידי שיעוי המעשה ולא אתי למיכל: **עמיגה והרקדה**. שהרי קמח תגיעא דהיה בידים וכשמחטוהו והרקידוהו איזה שיעוי היה שם דלא ליתי למיתב לפומיה ההיא שעתא: **ומשגיחן עמיגה**. לא היו עוסקין אותו ברחים של מים אלא ברחים של יד דהוי שיעוי לזכרון: **על גבי נפה**. לגד תחתון של נפה הופך הנפה על פניה: **אלא פת דפנן**. במנחות קוצרין בית השלחין כדרך חול קודם לעומר: **ושל בית הטמקים**. תחלה הגדילה בין הטמקים וטעמא מפרש התם כתוב אחד אומר "וקצרתם את קציר" והבאתם" אלמא מותר לקצור קודם לעומר וכתוב אחד אומר "עומר" עומר ראשית קצירכם" דמשמע שהוא קודם לכל קציר הא כיצד ממקום שאתה מביא עומר אי אתה קוצר קודם לו וממקום שאי אתה מביא עומר אתה קוצר ותנן בפרק כל הקרבנות (מנחות פה.) אין מביאין סולת למנחה אלא מבית הזבלין ואלא מבית השלחין ואלא מבית הטמקים מפני שתבואה שלהן מינה מן המובחר: **מאי איכא למימר**. הא איכא התם שיעוי דהא קוצרין קמצי ובמגל ואלא גזרינן דילמא אתי למיכל ואוקמיה להא כר' יהודה במסכת מנחות בפרק ר' ישמעאל (דף עא.) מדקתני סיפא "אבל יריחו קוצרין לפני העומר כו' ואלא מיתו בידים חכמים" ואמרינן מאן שמעת ליה דאמר 'מיתו', ואלא מיתו? ר' יהודה: **הדש מבדל בדילי מיניה**. שהרי לא הורגלו לאוכלו כל השנה ואין למודין לפשוט יד להושיט לפיהם אבל חמץ למודין הן בכך כל השנה: **דרבנן אדרבנן לא קשיא**. בתמיה דלא משכחת אלא לר' יהודה והא דרבנן נמי קשיא דבמתני' לא גזרינן והתם קתני שלא ברצון חכמים דמשמע דגזר ר' מאיר דהוא מבני פלוגתיה דילמא אתי למיכל: **פוא עלמו מחזר עליו לשורפו**. תע"ג דבעלמא גזרינן בדבר שעסוק בו שלא יושיט לפיו הכא בבדיקת חמץ מחזר עליו לשורפו אין לך זכרון לאיסור גדול מזה: **ומיכל קא מכיל מיניה**. בתמיה: **קמח וקלי הכן**. ואין אנו רואיין לאכילה: **מקלי ואילך**. לאחר שנתייבש בתנור אין ראוי לאכול: **מפיקרא**. בעודו רך בקליות קודם שיתיבש מאי איכא למימר: **וכי מימא**. זכור הוא ע"י הקיטוף כדאמר רבא לעיל, בית השלחים דאיכא קיטוף מאי איכא למימר: **אלא דדופא**. דהוי קשר של קיימא אלא עוכנו ואלא גזרי' עניבה אטו קשירה: **כורך**. כריכה בעלמא: **פוגדא**. אזור חלב: **עסיקיא**. פייסל"ל שמורכין מציבות שוקיים: **שלא יעכבנו**. גזירה משום קשירה הוא ל' ועסוק בכך: **קשיא דרבנן**. דשפיכה אדרבנן דחבל: **שמן**. זה בשמן דכל שנה מיתלף ואתי למיליה: **קוצרין דלי בספיקיא**. דלאו קשר שעשוי להתקיים הוא דאינו מפסיד פסיקייא שלו בכך: **אבל לא בחבל**. שמא יניחנו שם עולמית: **אי נימא אבל דעלמא**. שתשמישו לכך ואיכא למיחש שמא יניחנו שם: **אבל דגרדי**. שאינו רגיל למילוי מים תמיד ורבי יהודה מתיר ולא גזר גבי שבת כדלקמיה טעמא דמשום חומרא דשבת פרשי אינשי מאיסורא דיליה ומזכרין הן אבל דרבנן דהכא אדרבנן דעניבה קשיא: **ומשגיחן אבל בחבל מיתלף כו'**. והשתא איתרלו כולהו רבנן גזרו כל היכא דמיתלף: בין בשבת בין בשאר איסורי הילכך אחדש לפני העומר גזרו וכן בספופרת וכן בחבל (ה) אחדש לא משום דלמחלה עליו לשורפו, דבעניבה אמי לא משום דלא מיתלפא רבי יהודה אומר בכל מילי דלא בדילי מיניה ובמידי דבדילי מיניה לא גזר הילכך אחדש בדילי מיניה ובכל הכך דקתני משום דבדילי מיניה, ודקא מחמיר בעניבה משום דקסבר היא גופא קשירה היא: **בכור**. אסור להטיל בו מום ואפי' לגרום כדתניא במסכת בילה (ד' כז.): **אין מקיזין דם**. אפי' במקום שאינו עושה בו מום דהיינו בכל מקום שבו אם אינו חוזר ממנו עצם לו פוגם שפתו לו אזנו וכל דבר שאינו חוזר לקדמותו הוי מום אינך לא הוי מום וקא גזר רבי יהודה אטו מקום שעושה בו מום, ואע"ג דקדשים הכל בדילין מהן, מחלוקת רבי שמעון ורבי יהודה בתורת כהנים*: על

קוצרין בית השלחין. פירש רש"י ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר וכו' ובית השלחין וכל הנהו אע"ג דתניא בפרק כל הקרבנות (מנחות דף פה.) אם הביא כסר כיון דלכתחלה לא יביא תשגיחן ליה ממקום שאי אתה מביא ואין לתמוה מי איכא מידי דמלאוריית לכתחלה אסור ובדיעבד שרי דאיכא מילי טובא דבעינן שיעבה הכתוב עליו לעכב כגון קדשים: **אבל** לא גודשין. דבגדישה ליכא פסידא אם ימתין אחר העומר דדוקא משום פסידא התירו קצירה שממהרין ליקצר משאר פירות ואי לא קצרי להו פסדי והא דשרי רבי יהודה קמח וקלי לעיל יש לומר משום עולי רגלים הקילו ור' מאיר אוסר בקמח ושרי קצירה לקמן בפ' מקום שנהגו (דף ט.) דקתני במילתיה קוצרין בערגון חכמים והייגו משום פסידא וכן פי' הקונטרס במנחות ואם תאמר ת"ל מאי פריך דילמא הכא שרי רבי יהודה משום פסידא אבל גבי חמץ גזרינן ויש לומר משום מצות ביעור יש להתיר כמו משום פסידא: **כורך** עליו פוגדא. לאו דוקא כורך דאפילו לקשור יכול דלא מבטל ליה ובלבד שלא יעכבנו אחבל קאי:

כל היכא דבדיל מיניה לא גזר ר' יהודה. דר' מאיר אדר"מ לא רצה להקשות דלעיל גזר גבי חדש וגבי בכור לא גזר דבפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות לג: ותסס) תניא בכור שאחזו דם מקיזין לו במקום שאין עושין לו מום דברי ר' מאיר ורבי יהודה אומר וכו' משום דאיכא לאנויי שאני בכור דאיכא פסידא:

זה

שלא ברצון חכמים (הן עושין) דברי ר"מ רבי יהודה אומר ברצון חכמים היו עושין ולא קא גזר ר' יהודה דילמא אתי למיכל מיניה? אמר (ה) *רבא שאני חדש מתוך שלא התרת לו אלא על ידי קטוף הוא זכור א"ל אביי תינח בשעת קטיפה, טחינה והרקדה מאי איכא למימר? הא לא קשיא טחינה ברחיא דיד, הרקדה ע"ג נפה, אלא הא דתנן *קוצרין בית השלחים ושבעמקים אבל לא גודשין ואוקימנא כרבי יהודה מאי אבא למימר? אלא אמר אביי חדש בדיל מיניה, חמץ לא בדיל מיניה, אמר רבא הרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא (ג) דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנינן, דרבנן אדרבנן מי לא קשיא הוא עצמו מחזר עליו לשורפו מוכל קאכיל מיניה רב אשי אמר דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא קמח וקלי הכן, (ו) (הא) דרב אשי *בדותא היא התינח מקלי ואילך, מעיקרא עד קלי מאי איכא למימר, וכ"ת על ידי קיטוף כדרבא אלא קוצרין בית השלחין ושבעמקים ואוקימנא כרבי יהודה מא"ל? אלא דרב אשי בדותא היא אבל היכא דלא בדיל מיניה מי גזר רבי יהודה *והתנן לא יקוב אדם שפופרת של ביצה ויטלאנה שמן ויתננה בצד הנר בשביל שתהא מנטפת ואפי' היא של חרס ור' יהודה מתיר התם משום חומרא דשבת מבדל בדילי, ורמי דשבת אשבח *דתניא חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו רבי יהודה אומר כורך עליו פוגדא או פסקיא ובלבד שלא יעכבנו קשיא דרבי יהודה אדרבנן דרבנן אדרבנן לא קשיא שמן בשמן מיתלף עניבה בקשירה לא מיתלף דרבי יהודה אדר' יהודה לא קשיא טעמא דרבי יהודה לאו משום דגזר עניבה אטו קשירה אלא משום דקסבר עניבה=קשירה היא ורמי דרבנן אדרבנן דתנן קושרין דלי בספיקא אבל לא בחבל ורבי יהודה מתיר חבל דמאי אילימא חבל דעלמא ורבי יהודה מתיר קשר של קיימא הוא דאתי אתי לבטולי אלא פשיטא דגרדי, וגזרו רבנן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא אין, חבל בחבל מיתלף, עניבה בקשירה לא מיתלפא הכל היכא דבדיל מיניה לא גזר רבי יהוד' (ד) והתניא בכור שאחזו דם אפי' הוא מת אין מקיזין לו דם דברי ר' יהודה וחכ"א יקיז ובלבד שלא יטיל בו מום התם מתוך שאדם בדול על

עין משפט נר מצוה

פג א מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה יב סמג לאוין סס עוש"ע או"ח סי' רסה סעיף ח:
פד ב מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה ג סמג לאוין סס עוש"ע או"ח סי' שיז סעיף ד:
פה ג מיי' פ"ג מהלכות כלאים הל' יג סמג לאוין סמג עוש"ע י"ד סי' שיג סעיף ו:

רבינו חננאל

שבא לדלוק, ואקש' ומי נור ר' יהודה והתנן במנחות פ[ר"י]בשקבר העומר יוצאין וכוצאין שוקי ירושלים מלאין שבלים קמח וקלי שלא ברצון חכמים דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר ברצון חכמים היו עושין דאלמא מתעסקין היו בחדש בזמן איסורו ולא נור ר' יהודה שלא יאכל מסנו ופריך רבא שאני חדש הואיל ולא לגא תקיפה התירו חכמים לקצור זל ב' כדרכו אלא בקטוף (בזזים כדכתיב (דברים כג כו) וקטפת מלילות זכור הוא כי אסור לאכול מן החדש וכן בפחינה לא התירו לטחנו אלא ברחים של יד והרקדה ע"ג נפה כיון דחזי כל הני שינויי אתי למדכר ולאיסנועי, ואקשי' בית השלחין דתנן קוצרין בית השלחין מה איכא למימר הנה קוצרין בלא שינוי ופריק אביי חדש בדיל מיניה פי' מובדל הוא ממנו ואינו אוכלו אלא עד שיראה שתותר אבל החמץ שאינו מובדל ממנו כלל אלא אוכלו יתראה לו כי בהתירו עוכר ויבא לאכול ממנו לפיכך גזרו עליו. אמרי' עלה והא דקשיא ר' יהודה אדר' יהודה שגינן כאביי והא דתנינן במתניתין בלשון חכמים הוא ר' מאיר קשיא דר' מאיר אדר' מאיר אמאי בחמץ לא גזר ובחדש גזר משנינן (הנה נמי) [הוא עצמו] מחזר על (הפסח) [החמץ] לשרפו ואכל אותו לפיכך לא גזרו אבל החדש דלא מתעסק ביה כדי לשרפו אלא כדי לאכלו מתעסק ביה גזרינן ביה ובא רב אשי לפרש שאני חדש דקמח וקלי תנן כלומר לא התירו לו אלא על ידי קליה ודחי' לה הכי הא ברותא היא כלומר היצונה היא ולא נשנת בין החכמים ואקשי' אאיתוקא דאביי וכללא הוא דכל היכא דלא בדיל מינה נור ביה ר' יהודה והתנן לא איקוב אדם שפופרת של ביצה כו' ור' יהודה מתיר הנה השמן לא בדיל מיניה דלא נור ר' יהודה שמא יסתפק מן השמן שבשפופרת של ביצה ושגינ' שאני שבת דחמיר ליה: אינו והא קשירות דלי בחבל דבשבת היא וחכמים מתירין לענבו ור' יהודה אוסר קשיא דרבנן אדרבנן ודר' יהודה אדר' יהודה ושני' רבנן אמרי בשפופרת דיין דלא מאיסא אתי לאסתפוקי מיניה דשמן בשמן מיתלף כלומר [הרואה] אותך אוכל שמן יאכל הוא גם זה לפיכך גזרו לעשות שפופרת על פי הנר אבל הרואה אותך

תשובות הגאונים

תרגם קוטיא בלעזי: רבינו חננאל ל"ה הוה: בחמץ ל"ה הוה אומר הנאמן אחר הנאמן בגיר מאיר לגא גיגר לגא גיגר לגא גיג